

Rok 1620: Reformace katolická 22.

Dnes se katolictví naklonění historici pokoušejí přepisovat pobělehorskou historii, kterou vykreslují jako *rozkvétající barokní období*, ve kterém se *většina nekatolíků radostně vrátila do lůna Církve*.

Další čtení na pokračování knihy Tomáše V. Bílka Reformace katolická aneb obnovení náboženství katolického v Království českém po bitvě bělohorské, která vyšla v roce 1892. Poskytne nám bohaté autentické informace z tohoto období a dobový katolický pohled na události po bitvě na Bílé hoře.

Rok 1620: Reformace katolická 22.

Obnovení reformace katolické r. 1650. a její provádění až do r. 1781.

Karamuel, generální vikář arcibiskupa pražského, a snahy jeho o obnovení reformace katolické.

Jakmile mírem westfalským válka třicetiletá byla ukončena a místa od nepřítelů opanovaná v království Českém zase prázdná lidu nepřátelského, arcibiskup pražský hrabě Harrach, zvláště však jeho generální vikář a oficiál při konsistoři *Karamuel* (*Caramuel*), přičiňovali se všemožně, aby reformace katolická, vpádem válečného lidu saského a pak opětným opanováním země od lidu švédského přerušena, zase byla obnovena, důvěřující se, že mezi obyvatelstvem nekatolickým vyššího i nižšího stavu, válečnými těžkostmi a neřestmi ztrýzněným, snadno do konce přivedena bude.

Karamuel (též Jan z Lobkovic zvaný) rodem Španěl, bývalý člen řádu cisterciáckého, na ten čas opat kláštera emauzského, byl původcem a hlavou této reformace a jaksi druhým *Karaffou*, jenž reformaci prvou hned po bitvě bělohorské zařídil. Neboť *Karamuelovým* přičiněním se stalo, že již 17. května r. 1649. císař místodržícím i hejtmanům kraje Kouřimského přísně poručil, aby evangelický praedikant, který na statku »Pečka na Podblatí« kázal a na 400 poddaným přísluhoval, s vědomím tehdejšího generálního komisaře reformačního Viléma Albrechta Krakovského z Kolovrat a nejvyššího polního strážmistra Inocence Conti vojskem zajat a uvězněn anebo, kdyby k lidu švédskému náležel, k němu dodán byl; pak že vrchnostem všem nařízeno bylo, aby praedikantů na statech svých

netrpěly, jinak že by na ně po jedné až i po třech setninách vojska bylo vloženo. Téhož Karamuele neustálým naléháním vedle král. poručení ze dne 25. prosince r. 1649. reformace v náboženství podle předešlých král. patentů předsevzata a především schůzky evangelických všude zastaveny býti měly.

Avšak Karamuel, nejsa tímto mírným způsobem reformace spokojen, zařídil věc tak, že král. místodržící na základě dotčeného král. poručení zvláštní patent, bezpochyby od něho samého z povzbuzení Jesuitů sepsaný, 1. února r. 1650. ve všech krajích dali uveřejniti, poroučejíce, aby k nekatolickým obyvatelům a poddaným ihned co nejpřísněji se přikročilo uvěznováním, vypovídáním ze země a vkládáním vojska, i *odnímáním statkův a trestáním na hrdle*, jakož i pokutováním všech, kdo by obyvatele pro víru zběhlé přechovávali.

Sotvaže takový patent byl vyhlášen, ihned všude, zvláště pak v krajích na pomezí saském, lužickém a slezském ležících, tak veliký nepokoj v lidu vznikl, že přemnozí poddaní nekatolíčtí, jmenovitě z panství Fridlandského a Libereckého vdovy Doroty hraběnky z Gallas přes 2000 usedlých, pak z měst horních Jáchymova, Blatna a Gottesgabů skoro všickni měšťané, horní majetníci a nakladatelé i lid hornický, obávajíce se reformace tak přísné, ze země pryč utekli a v sousedním Sasku a Lužici se usadili, o čemž později obšírně pojednáme. Z té příčiny když vrchnosti při císaři a králi sobě stěžovaly, dokládajíce, kdyby takovým způsobem vedle dotčeného patentu v reformaci se pokračovalo, že by o všechny poddané své přišly, a když takto král pravou příčinu toho útěku poddaných a horníkův se dověděl, poručeno bylo 23. března t. r. král. místodržícím, aby přísná exekuce proti nekatolíkům, bez král. svolení nařízená, ihned byla zastavena a králi jenom co nejdříve předložen byl obšírný seznam nekatolických osob stavu vyššího, zvláště pak úředníků vrchnostenských jakož i všech katolických kněží a farářů s oznámením příčin, proč zde onde nedostatek farářů se nachází. Mimo to nařízeno, aby nekatolíčtí obchodníci cizozemští toliko o trzích výročních v zemi byli trpíni, naproti tomu aby stálý obchod svůj v městech pražských a venkovských, pokud by dle zřízení zemského a výsad městských provozován býti mohl, katolickým správcům svým nebo domácím

ve 3 měsících postoupili; nekatoličtí pak řemeslníci a tovaryši aby v zemi byli trpíni, pokud by beze všeho pohoršení a obtížnosti katolické víry žili, avšak aby žádný tovaryš, leč by byl katolík, do cechu ani za mistra přijímán ani k oženění nebo držení nějakého statku, tím méně k právu městskému připouštěn nebyl; konečně aby každý mistr v roce hodnověrný seznam svých tovaryšův a jejich náboženství, též jak dlouho u něho v práci byli a zdali v tom čase některý k náboženství katolickému přistoupil, skrze purkmistry nebo jiné osoby v krajích k tomu nařízené na král. kancelář českou zaslal. Zároveň poručeno král. místodržícím, aby se zodpovídali z toho, proč dotčený patent bez král. povolení uveřejnili; avšak věc ta jakž takž omluvena a ututlána jest, neboť ani jediný exemplář dotčeného patentu nebylo lze dostatí, poněvadž přičiněním Karamuelovým všechny výtisky byly odstraněny a zničeny.

Brzy potom vedle král. resoluce 2. dubna r. 1650. poručeno bylo od král. místodržících všem hejtmanům krajským, aby všichni úředníci vrchnostenští ve třech měsících buď k náboženství katolickému přistoupili, aneb ze země se odebrali; osobám pak vyšších stavů dána lhůta k vyučování až do svátků svatodušních a k obrácení na víru katolickou až do slavnosti nejsv. Trojice. K tomu král. listem 9. dubna nařízeno všem vrchnostem, aby v šesti nedělích fary své katolickými duchovními osadily; pak jiným listem král. 21. června poručeno, aby lidi své poddané k náboženství katolickému vyučováním a jinými prostředky slušnými přidržovaly a o výsledku jich obrácení každého čtvrtletí krajským hejtmanům hodnověrné a spolehlivé zprávy podávaly.

Ale poněvadž mnohá vrchnost ve věci té nedbale si počínala, král. místodržící podali na radu a doléhání Karamuela 8. července králi zdání své s obšírným vypsáním, jakým způsobem by království České v jednotu a rozmnožení náboženství katolického přivedeno a zachováno býti a co by k vykořenění všelijakého kacířstva a k vzdělání pravé víry platně sloužiti mohlo. Avšak císař a král Ferdinand III., nemaje za to, že by prostředek od nich přednesený, totiž obnovení patentu prve publikovaného a přeložení břemen vojenských na obyvatele a poddané nekatolické, účinným byl, poručil jim listem daným

4. srpna, aby se na ten čas vedle jeho resoluce 21. června vyšlé zachovali, způsobem v ní obsaženým pokračovali a při vyjití čtvrtletního termínu všech tvrdošijných a neposlušných obyvatelů (vrchností), osob i míst od kacířstva nevyčištěných hodnověrné poznamenání odeslali. Nad to pak král. patenty uložena pokuta peněžítá, avšak dvojnásobná na takové vrchnosti, které na statech svých nekatolictví trpěly a pro špatný zisk časný poddané cizopanské od vrchností, které bez ušetření a jakéhokoliv ohledu z povinnosti křesťanské lidi své poddané k obrácení na pravou víru vedly, k sobě přiluzovaly a je na statech svých přechovávaly. (Archiv místodrž. R. 109./12.)

Snesení stavů na sněmu obecném o rozmnožení a utvrzení náboženství katolického.

Karamuel nepřestal býti činným, aby reformace dle jeho přání byla provedena. Svou horlivostí nesmírnou a neustálým naléháním přivedl věc k tomu, že všickni čtyři stavové na sněmu ode dne 24. října až do 7. prosince r. 1650. držaném obnovili pobožné snažení své na předešlých sněmích strany náboženství katolického učiněné, žádajíce krále, aby nad tůmž náboženstvím jakožto nejprřednějším, nejpevnějším a nejstálejším základem království Českého, při němž také stavové dle svých vyznání živi býti a umříti chtěli, *bez ohledu na jakékoliv jiné přímluvy, dle královské povinnosti své a přísahy konané* mocnou ruku ochrannou držel, obzvláště pak je stavy při něm vedle resolucí, ustanovení a patentů předešle vyšlých a též reformace v náboženství se týkajících zastával a napotom ničehož, což by ke škodě, ujmě nebo pohoršení téhož náboženství býti mohlo, žádným způsobem nedopouštěl, nýbrž všecky neřády, na protržení týchž resolucí a patentů čelící, osob nebo statkův se dotýkající, dokonce zrušil; obyvatelů (vrchností) pak v bludech urputně vězících a nedávajících žádné naděje obrácení svého, nýbrž jiným mnohé pohoršení činících, v zemi netrpěl jakož i nekatolické úředníky a správce statků skutečně a především odstraniti poručil.

Na to král dostatečně ubezpečil stavy, že při náboženství

katolickém budou pevně zachováni a chráněni; taktéž s strany nekatolických úředníkův a správců statků poručil, aby jim všechněm po zavření sněmu skrze král. místodržící lhůta do šesti neděl buď k vyučení se a obrácení k víře katolické aneb ze země se vystěhování byla uložena; jakož pak každý obyvatel povinen byl a se zavázal skutečně zadosť učiniti všemu tomu, co od krále za příčinou rozšíření a upevnění katolického náboženství, též vykořenění všech bludů jemu odporných až dosavad nařízeno bylo neb budoucně poručeno bude. A to všecko do sněmovního snesení král. povolením bylo pojato.

Mimo to uznali stavové za nevyhnutelné a potřebné, aby k uvarování dalšího nebezpečství a k odstranění prostředků k všelikému zlému předsevzetí, zvláště k odporu poddaných proti reformaci sloužících, každá vrchnost poddané své (i jiný lid obecný na jejich statcích zůstávající) hned po zavření sněmu odzbrojila; a když by pak kdokoli z poddaných bez vysvědčení vrchnosti s ručnicí neb jinou jakoukoli zbraní postižen byl a toho ukázati nemohl, k jaké potřebě té zbraně užíval, k tomu přikročeno býti mělo buď pokutou, a jestliže by byl podezřelý, ihned vězením a právem útrpným.

Též na tom od stavů jednomyslně jest zůstáno, aby žádný z obyvatelů na svých statcích žádných *židův*, kteří se do domů křesťanských ne bez všelikého nebezpečství a pohoršení vždy více a více vluzovali a tam přijímání a trpění byli (mimo ty, kteříž jsou kde před prvním dnem měsíce ledna r. 1618. se nacházeli aneb od toho času od krále v zemi se zdržovati sobě obzvláště dovoleno měli), na žádném jiném místě netrpěl, tím méně jim jaké správy, držení a pronájmy cel, mýt aneb gruntů svěřoval, nýbrž je nejdéle ve 4 měsících od vyhlášení tohoto sněmu pod velikou pokutou skutečně odbyl a budoucně žádného žida bez král. povolení nikdež do země nepřijímal; při čemž se i židům v zemi trpěným přísně zapovědělo, aby žádné křesťanské čeládky k svým službám nepotřebovali pod pokutou 30 kop. míš., a kdo by s tu pokutu býti nemohl, ten aby na dva měsíce vězením tuhým byl trestán, a kdyby podruhé toho se dočinil, měl býti ze země vypověděn a před vyhostěním znamení (ceych) mu vypáleno.

Konečně na témže sněmu od stavův uznána toho potřeba,

aby k náležitému vyučování nekatolických lidí poddaných všecy fary od starodávna neb v nově založené příkladnými a hodnými faráři byly osazeny, spustlé pak fary a kostely podle nejvyšší možnosti zase vyzdviženy (zřízeny), a co před časy k zachování a zvelebení jich nadáno, to aby opět k nim zcela a úplna bylo obráceno. K tomu účelu, zvláště k vyhledání tehdejšího způsobu všech far a záduší, zvoleni byli z prostředku stavů za komisaře ze stavu duchovního: Th. Dor. František Raš z Rašenfeldu, probošt hlavního kostela sv. Víta na hradě pražském; Kryštof Jan Reinhold, téhož kostela děkan; Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka, řádu sv. Benedikta opat u sv. Mikuláše v Starém městě pražském; pak ze stavu panského: Jan Hertvík hrabě Nostic na Falkenově, Heinrichsgrünu, Řehlovicích a Pakoměřicích, nejvyšší sudí zemský; Kryštof Ferdinand Popel z Lobkovic na Divicích, Solopisku a Libčovsi, nejvyšší sudí dvorský; Arnošt Ferdinand hrabě z Waldšteina, praesident nad appellacemi na hradě pražském; ze stavu rytířského: Oldřich Sezima, Karel Skuhrovský ze Skuhrova na Louňovicích a Zvěstově, podkomoří; Mikuláš Gerštorf z Gerštorfu a z Malšvic na Vosově a Skříplu; Rudolf Tycho Ganssneb Tengnagl z Kampu a na Šadové Lhotě, hejtman Menšího města pražského; ze stavu městského: Pavel Wolfius ze Starého města, Pavel Trman Ostrovský z Nového, a Daniel Ories z Menšího města pražského. — Tito komisaři pomocí osob v každém kraji ze všech čtyř stavův ustanovených a jim podřízených nejenom způsob far a kostelů bedlivě vyhledati, nýbrž i hned poznamenání těch vrchností, které by faráře dostatečně a dobře opatřiti mohly, král. místodržícím předložiti měli, aby každý takový kollator k dosazení a vychování faráře neprodleně pod propadením práva kollatury i jinou zasloužilou pokutou vedle král. uznání mohl býti přidržán. Kde by pak pro nemožnost kollatora a nedostatek důchodů farních dosazen býti nemohl farář, tam, obzvláště pak na místa blíž hranic ležící, kdež duchovních správců dokonce žádných se nenacházelo, nařízení a vyslání býti měli k vyučování bloudících lidí poddaných dobří, hodní, působní a příkladní misionáři, jimž každý kollator, jenž by na faru svou duchovního správce přijíti nemohl, potřebné vychovávání opatřiti a dávat, a v každém jich předsevzetí sám i skrze správce své skutkem nápomocen

býti měl. Mimo to komisaři dotčení k tomu bedlivě přihlížeti měli, aby žádná vrchnost z této povinnosti vytáhnouti se nemohla, a tak poslušní obyvatelé od neposlušných a nedbanlivých odluzováním a vábením k sobě poddaných urputných ke škodě přivozování nebyli. Avšak tato komise nikdy nebyla uskutečněna, takže úkol jí výtčený dílem komisarům k reformaci nařízeným, dílem krajským hejtmanům a vrchnostem byl přikázán.

Mezi tím s reformací bez odkladu postupováno a vše, co by tomu na překážce býti mohlo, náležitým způsobem mělo býti časně odvráceno. Protož všem vrchnostem nařízeno, aby především praedikanti vypuzeni, též emigrantův i jiných nekatolických schůzky nepořádné a zapověděné zastaveny, tolikož všickni podezřelí a v náboženství katolickém nedobře ustanovení učitelové mládeže odstranění byli; potom aby vrchnosti v příčině vyhledání osob nekatolických úplné a hodnověrné poznamenání všech lidí obojího pohlaví na statcích svých dle stavu, povolání, stáří a náboženství, a zdali jaké naděje, osob nekatolických získati, v šesti nedělích na král. kancelář českou podaly, a k tomu seznamy všech kostelův a far i jich nadání přiložily s ohlášením příčiny, proč na některých farách žádného duchovního není neb vychováno býti nemůže. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Ale tato poznamenání od některých osobností zaslaná tak nepořádná a nejistá byla, že z nich ani počet lidí nekatolických nevysvítal ani vyrozuměti se nemohlo, zdali by byla při některých naděje jich obrácení. Na větším díle pak poznamenání taková od vrchností ani zasílána nebyla, jako z kraje Žateckého od mnohých vrchností světských i duchovních, zvláště pak od správců statků, kteří se zpěchovali bez zvláštního vrchností svých rozkazu dotčených seznamů podávati, obávajíce se, že by jim nekatoličtí poddaní při reformě nastalé ze statkův utekli. — Tyto překážky a nedostatky (dle zprávy hejtmanův krajských 8. února r. 1651. král. místodržící učiněné) musily býti odstraněny, mělo-li náboženství katolické opět v rozmnožení se přivésti a zachovati.

Karamuelův návrh k provedení nové reformace katolické.

K tomu konci obrátili se král. místodržící na konsistoř arcibiskupskou, jejíž officiál *Karamuel* 27. února r. 1651. podal své zdání v ten smysl, aby reformace ihned vedle snesení sněmovního nařízena a pomocí pořádných a učených misionářů (jichž si arcibiskup od všech provinciálů řádův, zvláště jesuitského, též od biskupů v Rakousku a Tyrolsku vyžádal), dle instrukce jim dané jímáním praedikantů, přísným trestáním jich přechovatelů, odměňováním jich udavačů, zavřením nekatolických kostelů (jak se to již s třemi kostely v Ostrově nebo Michelsdorfu a jeho okolí vedle poručení arcibiskupského stalo), zapovídáním a odnímáním kacířských knih a pokutováním jich prodavačů, rozšiřovatelův a majitelů, především v kraji Hradeckém byla předsevzata, tak aby i vrchnosti tvrdošijné časnými tresty, jako uvěznováním a odnímáním statků, jich pak poddaní kacířští vkládáním vojska, pokutováním a jinými těžkými tresty, v některých případech i *trestem na hrdle, kterýmž prý dle výroku nejvýtečnějších theologů ke kacířům přikročovati jest dovoleno*, k obrácení na víru katolickou byli nuceni; zvláště pak žádný kacíř (nekatolík) neměl býti oddáván a žádný na místě posvěceném pochován. Konečně vedle téhož Karamuelova návrhu každý, kdo by nekatolický kostel, na poručení arcibiskupa zavřený, zase násilně otevřel, neb kacíře na posvátném místě mocně pochoval, *na hrdle* trestán býti měl.

Toto zdání Karamuelovo král. místodržící dne 1. března r. 1651. předložili králi, žádajíce, aby nová reformace patenty otevřenými byla nařízena tak, aby nekatolickým obyvatelům stavů vyšších a vrchnostem poslední lhůta šestinedělní k obrácení na víru katolickou neb k prodání statkův a vystěhování ze země dána byla s tou vyhrůžkou, že každý, kdo by toho učiniti opominul, pátý díl veškerého jmění svého propadne a že jeho statky do sekvestru vzaty a veřejnou dražbou prodány budou; také nekatolické manželky katolických obyvatelův aby do Prahy byly povolány, tam domácím vězením k náboženství katolickému přidržovány, a když by v čase vytčeném toho neučinily, věna svého a všech práv stavu vyššího zbaveny i ze země vypověděny; kdo by pak po uplynutí lhůty nekatolické osoby

stavu vyššího přechovával, aby pokutován byl, jestliže stavu panského, 3000 zl., rytířského 2000 zl. a městského 1000 zl. pakli by nebyl s tu pokutu, aby vězením neb jinak přísně byl potrestán. Co se poddaných nekatolických dotýče, měla každá vrchnost poddané své, kteří žádného práva neměli pro náboženství se vystěhovati, všemožnými prostředky, vězením i mocí vojenskou k náboženství katolickému ve lhůtě dotčené přivesti, potom dvojím hodnověrným vysvědčením, že všickni její úředníci, služebníci, čeládka i poddaní obojího pohlaví víru katolickou přijali, nejenom od faráře neb misionáře, nýbrž i od vikáře potvrzeným dokázati a jedno vysvědčení při král. kanceláři české předložiti, druhé pak při duchovní vrchnosti, kteráž farářům a misionářům přísně měla zakázati, aby žádných nepravých vysvědčení nevydávali pod trestem na křivopřísežníky ustanoveným i pod trestem hrdebním, jakýž před lety zastihl ty duchovní, kteří za první reformace nepravdivé svědectví o zpovědi vykonané vrchnostem dávali. Která pak vrchnost by se tak nezachovala aneb před uplynutím lhůty v čas nedokázala, proč věc tu provésti nemohla, měla dáti pokuty za každého ještě nekatolického poddaného usedlého 15 kop gr. českých, za jeho ženu $7\frac{1}{2}$ kopy, za každého nájemníka, domkáře neb chalupníka a čeledína 3 kopy 45 gr. čes. a po uplynutí druhé lhůty dvojnásobně tolik, a z té příčiny měly statky její býti zástavně držány. Konečně mělo se každému, kdo by některého praedikanta udal, odměnou 50 zl., a když by jej do rukou spravedlnosti dodal, 100 zl. z král. komory české vyplatiti; naproti tomu měl každý praedikantův přechovávatel stavu panského 1000 dukátů, rytířského 1000 kop míš. a městského 500 zl. rýn. pokutou propadnouti. Všechny dotčené pokuty od král. fisku, v městech od král. rychtářů sehnané a vybrané měly se král. komoře české zúčtovati tak, aby z nich část prokuratoru komory od krále ustanovená byla ponechána, jistý pak díl udavačům byl vydán a ostatek k zapravení výloh novou reformací způsobených a k vychování kněží neb k jiným skutkům nábožným vynaložen. (Arch. místodrž. R. 109/12.)

Pokračování příště

Můžete také navštívit naši facebookovou stránku [Baptisté - Česká republika](#) nebo facebookovou skupinu [Zpravodaj baptistických sborů](#)